

Załącznik nr 1
do Uchwały Zarządu nr 18/2017 z dnia 31.03.2017 r.

Załącznik nr 1
Do Uchwały Rady Nadzorczej nr 21/2017 z dnia 27.04.2017 r.

**Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym
z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka
detailed ekspozycji kredytowych
w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**

Wąsewo, marzec 2017 roku

Spis treści

Rozdział I	Cele i zasady ogólne polityki zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych	3
Rozdział II	Źródła występowania ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w Banku	4
Rozdział III	Organizacja procesu zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych	5
Rozdział IV	Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych	8
Rozdział V	Instrumenty zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych oraz system limitów wewnętrznych	9
Rozdział VI	Działania ograniczające ryzyko kredytowe z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku.....	17
Rozdział VII	Kontrola ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych	17
Załącznik nr 1:	Schemat organizacyjny zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych	

Rozdział I Cel i zasady ogólne zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych

§ 1.

1. **Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych** zwana dalej **Polityką**, określa zasady zarządzania tymi ryzykami i jest spójna ze **Strategią Banku** oraz wynika z uwarunkowań związanych ze strukturą organizacyjną Banku i Zrzeszenia.
2. Zawarte w **Polityce** uregulowania są zgodne z postanowieniami ustawy **Prawo Bankowe** oraz z uchwałami i rekomendacjami **Komisji Nadzoru Finansowego**, a w szczególności z uwzględnieniem „**Rekomendacji C**” Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji wydanej w maju 2016 roku, „**Rekomendacji T**” Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych. (uchwała KNF nr 59/2013 z dnia 26.02.2013 r.), a także Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach.

§ 2.

1. Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest zapewnienie bezpiecznej i efektywnej działalności Banku w długoterminowej perspektywie, z uwzględnieniem wrażliwości na zmiany warunków otoczenia oraz oddziaływania na poziom ryzyka.
2. Celem zarządzania jest również utrzymanie założonego w strategii oraz planie finansowym poziomu wyniku finansowego oraz posiadanie funduszy własnych (kapitału uznanego) adekwatnych do rodzaju i rozmiarów prowadzonej działalności.
3. Zarządzanie ryzykiem kredytowym to proces kształtowania struktury ilościowej (zróżnicowanie portfela aktywów) i jakościowej aktywów, w celu osiągnięcia optymalnego wyniku przy równoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa Banku, jak również uniknięcia pośrednich i bezpośrednich strat wynikających z nieadekwatności lub błędów procesów, ludzi i systemów lub przyczyn zewnętrznych.
4. Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych jest procesem ciągłym, który umożliwia zminimalizowanie zagrożeń występujących w działalności Banku oraz dostarcza informacji o portfelu aktywów, które umożliwią kierownictwu podjęcie ostrożnościowych decyzji dotyczących działalności Banku.
5. System zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku składa się z trzech niezależnych poziomów:
 - a) Zarządzania działalnością operacyjną Banku,
 - b) Monitorowanie tego ryzyka przez Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz
 - c) Kontrola ryzyka kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych poprzez komórkę ds. zgodności/komórkę kontroli wewnętrznej lub komórkę audytu wewnętrznego banku zrzeszającego zarządzającego

systemem ochrony.

6. Założenia prowadzonej polityki (apetyt na ryzyko) są określone w systemie stosowanych wskaźników oraz przyjętych limitów ostrożnościowych.

§ 3.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych ma całościowy i skonsolidowany charakter:

- 1) Całościowy charakter zarządzania oznacza uwzględnienie wszystkich istotnych dla Banku ryzyk, oraz zagrożeń dotyczących tych ryzyk i zależności między nimi;
- 2) Skonsolidowane zarządzanie ryzykiem oznacza objęcie procesem zarządzania wszystkich jednostek Banku, z uwzględnieniem podmiotów powiązanych z Bankiem oraz zakłada agregację pozycji ryzyka Banku.

Rozdział II Źródła występowania ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w Banku

§ 4.

Do głównych źródeł występowania ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w Banku zalicza się:

- 1) Nieadekwatne zarządzanie aktywami,
- 2) Nieracjonalne rozbudowywanie portfela aktywów w pogoni za zyskiem (nabywanie papierów obciążonych wysokim ryzykiem lub o niewłaściwych terminach zapadalności/wykupu) lub w celu powiększenia obligacji kredytowego w warunkach dużej konkurencji (udzielanie kredytów niskooprocentowanych, bez udziału własnego klienta w kredytowanej inwestycji, bez adekwatnego zabezpieczenia),
- 3) Pogorszenie się koniunktury gospodarczej kraju,
- 4) Pogorszenie sytuacji ekonomiczno – finansowej kredytobiorców,
- 5) Pogorszenie się portfela zabezpieczeń otrzymanych,
- 6) Zbyt niski poziom zabezpieczeń w stosunku do wartości ekspozycji,
- 7) Brak lub niespójne procedury,
- 8) Nieprawidłowości procesu kredytowania:
 - a) nie przestrzeganie istniejących procedur,
 - b) nierzetelna ocena zdolności kredytowej klienta,
 - c) nadużycia osób „wewnętrznych”, właścicieli oraz podmiotów powiązanych kapitałowo i organizacyjnie, wykorzystujących swoje stanowiska (pozycje) dla pozyskania środków z Banku w postaci nieuzasadnionych (obciążonych ryzykiem większym niż standardowo akceptowane przez Bank) kredytów lub zawierania innych niestandardowych (na korzystniejszych warunkach) transakcji,
 - d) brak nadzoru (monitorowania sytuacji kontrahenta) podczas trwania umowy,
 - e) nie identyfikowanie aktywów, które wymagają podjęcia działań minimalizujących potencjalne straty na wczesnym etapie pogarszania jakości,
- 9) Ryzyko prawne,

- 10) Ryzyko koncentracji,
- 11) Ryzyko niedotrzymania terminów spłat kredytów oraz innych należności.
- 12) Wyłudzenia.

Rozdział III Organizacja procesu zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych

§ 5.

W procesie zarządzania ryzykiem w Banku uczestniczą:

1) **Rada Nadzorcza Banku:**

- a) Nadzoruje realizację polityki zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych,
- b) Sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem w Banku systemu zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, w tym ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych,
- c) Zatwierdza **Strategię zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w Banku, Strategię rozwoju Banku, Strategię zarządzania funduszami Banku** oraz poziom tolerancji na ryzyko kredytowe z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych, a także nadzoruje ich przestrzeganie.
- d) pełni funkcję kontrolną w odniesieniu do zarządzania ryzykiem kredytowym podejmowanym przez Bank,
- e) Nie rzadziej niż raz na kwartał, analizuje raporty o sytuacji Banku pod względem ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych, wykorzystaniu limitów ostrożnościowych i skutkach decyzji w zakresie zarządzania tym ryzykiem, nie rzadziej niż raz na pół roku analizuje wyniki testów warunków skrajnych, oraz zapewnia, by Zarząd Banku podejmował odpowiednie działania naprawcze w sytuacji wystąpienia problemów,
- f) Określa akceptowany poziom ryzyka kredytowego (tzw. apetyt na ryzyko),

2) **Zarząd Banku:**

- a) odpowiada za stworzenie skutecznego systemu zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz za realizację Planu Strategicznego, Planu Operacyjnego łącznie z Planem Finansowym w zakresie ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych, a także sprawuje nadzór nad efektywnym procesem zarządzania tymi ryzykami,
- b) Zarząd Banku analizując oraz podejmując decyzje dotyczące ryzyka kredytowego ma na uwadze interakcje między tym ryzykiem, a innymi ryzykami uznanymi przez Bank za istotne,
- c) dostosowuje strukturę organizacyjną Banku oraz stopień zaawansowania metod zarządzania ryzykami do skali, charakteru i rozmiaru działalności Banku, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku,
- d) sprawuje kontrolę nad stworzeniem odpowiedniego **systemu raportowania dla Zarządu oraz Rady Nadzorczej** Banku. System raportowania ma ujednoliczoną formę i jest

określony w załączniku nr. 2 – „Wykaz raportów dotyczących ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych” do Zasad identyfikacji, pomiaru i monitorowania ryzyka kredytowego.

- e) odpowiada za dostosowanie rodzajów i wielkości ryzyka oraz procesu zarządzania do akceptowanego przez Radę Nadzorczą ogólnego poziomu ryzyka oraz za właściwe sformalizowanie i zaawansowanie tego procesu,
- f) precyzyjne i jednoznacznie określa tolerancję ryzyka płynności adekwatną do strategii działalności, (tolerancja ryzyka płynności to kryteria odstępstwa od ustalonych limitów ostrożnościowych)
- g) odpowiada za przydzielenie adekwatnych środków technicznych (zapewniających sprawne gromadzenie i przetwarzanie informacji dla celów zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych) oraz dobór personelu do zarządzania tymi ryzykami,
- h) przeprowadza (nie rzadziej niż raz w roku) przeglądy zasad zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych oraz oceny mechanizmów kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania ryzykami, wprowadzając w razie potrzeby (w razie poważnych zmian profilu działalności Banku, zmiany obowiązujących przepisów prawa, lub zasadniczych zmian sytuacji rynkowej) niezbędne korekty i udoskonalenia,
- i) Zarząd Banku zarządza ryzykiem w Banku w ramach przypisanych mu obowiązków, oraz na poziomie działalności operacyjnej i poziomie zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych przez pracowników na specjalnie powołanych do tego stanowiskach lub komórkach organizacyjnych – Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz.

3) Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz, które :

- a) opiniuje projekt strategii Banku oraz politykę zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w zakresie:
 - systemu limitów wewnętrznych Banku dotyczących tych ryzyk,
 - ryzyka związanego z koncentracją należności kredytowych,
 - ryzyka związanego z produktami generującymi ryzyko kredytowe,
 - ryzyka związanego ze stosowanymi zabezpieczeniami kredytów i pożyczek,
 - tworzenia, rozwiązania i wykorzystania rezerwy na ryzyko ogólne,
- b) monitoruje i analizuje poziom ryzyka występującego w Banku,
- c) analizuje wpływ obecnej i przyszłej sytuacji na rynku usług bankowych i sytuacji ogólnogospodarczej na ryzyko kredytowe z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych,

4) Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz jako Komórka monitorująca – odpowiada za:

- a) monitorowanie przestrzegania akceptowanego poziomu tych ryzyk,

- b) identyfikację zagrożeń mających wpływ na ryzyko Banku oraz dokonuje pomiaru i kontroli ryzyka, zgodnie z regulacjami przyjętymi przez Radę Nadzorczą i Zarząd Banku,
 - c) wydawanie rekomendacji mających na celu właściwe kształtowanie poziomu ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku,
 - d) raportowanie w zakresie poziomu ryzyka dla Zarządu i Rady Nadzorczej.
- 5) **Komórka zarządzająca** - odpowiada za:
- a) poprawność dokonanej analizy zdolności kredytowej i wydanie odpowiedniej propozycji decyzji kredytowej - w Banku wykonuje to **Weryfikator**,
 - b) proces monitoringu ekspozycji kredytowych – w Banku wykonuje to **Stanowisko do spraw Monitoringu Kredytowego**,
 - c) ocenę zabezpieczeń i propozycję klasyfikacji ekspozycji kredytowych, - w Banku wykonuje to **Stanowisko do spraw Monitoringu Kredytowego**,
 - d) badanie terminowości spłaty kredytu oraz ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy - w Banku wykonuje to **Stanowisko do spraw Monitoringu Kredytowego**.

§ 6.

Pracownicy Banku uczestniczący w procesie kredytowania ponoszą odpowiedzialność za decyzje kredytowe, które wpływają na jakość portfela kredytowego i powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz wiedzę umożliwiającą m.in. :

- 1) identyfikowanie, mierzenie i kontrolowanie ryzyka występującego w portfelu kredytowym,
- 2) rzetelną ocenę zdolności kredytowej klientów,
- 3) umiejętną ocenę możliwości kredytowania,
- 4) prowadzenie właściwego monitoringu zabezpieczeń i sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców i utrzymywanie z nimi stałej współpracy,
- 5) badanie terminowości spłaty kredytów,
- 6) przestrzeganie stosownych przepisów oraz wprowadzanie w życie polityki zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku

Rozdział IV Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych

§ 7.

- 1. Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku jest dokonywane w dwóch płaszczyznach:
 - a) ryzyka pojedynczej transakcji kredytowej,
 - b) ryzyka portfela kredytowego,

- c) ryzyka posiadanego portfela papierów wartościowych.
2. Ryzyko pojedynczej transakcji kredytowej zależy od kwoty kredytu, jego przeznaczenia, czasu kredytowania oraz prawdopodobieństwa braku jego spłaty.
 3. Ryzyko portfela kredytowego zależne jest od ryzyka pojedynczych kredytów i współzależności między pojedynczymi kredytobiorcami; im mniejsza jest ta wzajemna zależność tym mniejsze jest ryzyko wystąpienia sytuacji, w której czynniki powodujące niespłacenie jednego kredytu będą również wpływały na niespłacenie innych kredytów przez kredytobiorców np. z tej samej branży.

§ 8.

1. Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w odniesieniu do pojedynczej transakcji kredytowej obejmuje:
 - a) stosowanie standardów kredytowych przy uwzględnieniu rodzaju produktu kredytowego, przy czym standardy kredytowe to określone zasady kredytowania i normy zawarte w odpowiednich regulacjach kredytowych, a więc:
 - Procedury dotyczące kredytowania działalności gospodarczej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - Procedury dotyczące kredytowania działalności rolniczej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - Instrukcja kredytowania osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - Instrukcja Metodyka oceny zdolności kredytowej osób fizycznych w Banku Spółdzielczym w Wąsewie
 - b) stosowanie zabezpieczeń prawnych zgodnie z „**Instrukcją prawnych form zabezpieczenia wierzytelności w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**”,
 - c) ograniczanie wysokości kredytu poprzez jednostkowe limity zaangażowań,
 - d) badanie terminowości spłaty kredytu, ocenę sytuacji ekonomiczno – finansowej kredytobiorcy oraz ocenę zabezpieczeń, na podstawie „**Instrukcji monitoringu ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń oraz klasyfikacji i tworzenia rezerw celowych w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**”.
 - e) przegląd ekspozycji kredytowych i tworzenie rezerw, na podstawie **Instrukcji monitoringu ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń oraz klasyfikacji i tworzenia rezerw celowych w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**,
 - f) windykację i nadzór nad kredytami zagrożonymi, na podstawie np. „**Instrukcja zarządzania wierzytelnościami trudnymi w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**”,
 - g) kontrolę kredytową, na podstawie np. „**Regulaminu kontroli wewnętrznej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**”.

2. Zarządzanie ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w odniesieniu do portfela kredytowego przeprowadzane jest za pomocą:
- a) dywersyfikacji oraz monitorowania i raportowania z tytułu koncentracji, związanego z możliwością zbyt dużego zaangażowania Banku:
 - wobec pojedynczych podmiotów oraz podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
 - w tę samo grupę podmiotów w należnościach od podmiotów niefinansowych,
 - w tę samą branżę,
 - w ten sam produkt kredytowy,
 - w ten sam rodzaj zabezpieczenia,
 - b) monitorowania i raportowania ekspozycji na ryzyko kredytowe według klas ryzyka,
 - c) monitorowania ekspozycji kredytowych zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka,
 - d) monitorowania i raportowania wielkości tworzonych rezerw na należności zagrożone,
 - e) analizy migracji ekspozycji kredytowych pomiędzy poszczególnymi kategoriami ryzyka,
 - f) monitorowania kredytów udzielanych pracownikom Banku, członkom Zarządu i członkom Rady Nadzorczej.

Rozdział V Instrumenty zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych oraz system limitów wewnętrznych

§ 9.

1. Do instrumentów zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku należą analiza wskaźnikowa oraz następujące wewnętrzne limity ostrożnościowe ograniczające te ryzyka:

Lp.	Wyszczególnienie	Limit	
		ustalony dla Banku	Podstawa prawna
I	Limit ograniczający ryzyko adekwatności kapitałowej		
1.	Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	min. 15 %	min. 4,5 % (art. 92, ust.1, lit. a Rozporządzenie CRR)
2.	Współczynnik kapitału Tier I	min. 15 %	min. 6 % (art. 92, ust.1, lit. b Rozporządzenie

			CRR)
3.	Łączny współczynnik kapitałowy	min. 15 %	min. 8 % (art. 92, ust.1, lit. c Rozporządzenie CRR)
II	Limity ograniczające ryzyko kredytowe		
1.	Kredyty i pożyczki – wg wartości bilansowej / Aktywa – wg wartości bilansowej	max. 80 %	-
2.	Kredyty preferencyjne – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 35 %	-
3.	Kredyty i pożyczki zagrożone – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 5 %	-
4.	Wskaźnik pokrycia należności zagrożonych rezerwami celowymi	min. 30 %	-
4.1.	Wskaźnik pokrycia należności poniżej standardu rezerwami celowymi	informacyjny	-
4.2.	Wskaźnik pokrycia należności wątpliwych rezerwami celowymi	informacyjny	-
4.3.	Wskaźnik pokrycia należności straconych rezerwami celowymi	informacyjny	-
5.	Wskaźnik pokrycia należności z tytułu kredytów i pożyczek zagrożonych rezerwami celowymi	min. 30 %	-
5.1.	Wskaźnik pokrycia należności z tytułu kredytów i pożyczek poniżej standardu rezerwami celowymi	informacyjny	-
5.2.	Wskaźnik pokrycia należności z tytułu kredytów i pożyczek wątpliwych rezerwami celowymi	informacyjny	-
5.3.	Wskaźnik pokrycia należności z tytułu kredytów i pożyczek straconych rezerwami celowymi	informacyjny	-
II. 1	Wskaźniki struktury aktywów - wg wartości bilansowej		
1.	Kasa	max. 3 %	-
2.	Należności od Banku Centralnego	max. 0 %	-
3.	Należności od podmiotów finansowych	max. 20 %	-
4.	Należności od podmiotów niefinansowych	max. 80 %	-
5.	Należności od podmiotów sektora rządowego i samorządowego	max. 3 %	-
6.	Papiery wartościowe	max. 25 %	-
7.	Aktywa trwałe	max. 1 %	-
8.	Pozostałe aktywa	max. 2 %	-
II. 2	Wskaźniki struktury posiadanego portfela instrumentów finansowych - wg wartości bilansowej		
1.	Papiery wartościowe z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu emitowane przez instytucje rządowe oraz bank centralny	max. 0 %	-
2.	Papiery wartościowe z prawem do kapitału	max. 15 %	-
3.	Papiery wartościowe bez prawa do kapitału	max. 100 %	-
3.1.	Bony skarbowe	max. 0 %	-
3.2.	Obligacje skarbowe i NBP	max. 0 %	-
3.3.	Obligacje komercyjne i komunalne	max. 30 %	-
3.4.	Bony pieniężne NBP	max. 90 %	-
II. 3	Wskaźniki struktury portfela kredytowego wg podmiotów – wg wartości nominalnej		
1.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla podmiotów finansowych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 0 %	-
2.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 5 %	-
3.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla rolników indywidualnych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 85 %	-
4.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla przedsiębiorstw indywidualnych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 20 %	-

5.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla osób prywatnych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 30 %	-
6.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gosp. domowych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 0,5 %	-
8.	Udział kredytów i pożyczek udzielonych dla podmiotów samorządowych – wg wartości nominalnej	max. 5 %	-
II. 4	Wskaźniki struktury portfela kredytowego wg produktów – wg wartości nominalnej		
1.	Udział kredytów w rachunkach bieżących w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 15 %	-
2.	Udział kredytów w ROR w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 1 %	-
3.	Udział kredytów gotówkowych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 10 %	-
4.	Udział kredytów na cele konsumpcyjne - gotówkowe, sezonowe, na zakup pojazdów w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 1 %	-
5.	Udział kredytów na cele konsumpcyjne - ratalne w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 1 %	-
6.	Udział kredytów obrotowych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 25 %	-
7.	Udział kredytów inwestycyjnych w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 70 %	-
8.	Udział kredytów udzielonych na nieruchomości mieszkaniowe w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 10 %	-
9.	Udział kredytów udzielonych na nieruchomości niemieszkalne w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 10 %	-
10.	Udział kredytów udzielonych na pozostałe cele w portfelu kredytowym – wg wartości nominalnej	max. 35 %	-
II. 5	Wskaźniki koncentracji branżowej w zaangażowaniu branżowym ogółem		
1.	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	max. 90 %	-
2.	Górnictwo i wydobywanie	max. 0 %	-
3.	Przetwórstwo przemysłowe	max. 0 %	-
4.	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	max. 0 %	-
5.	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	max. 0 %	-
6.	Budownictwo	max. 0 %	-
7.	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	max. 5 %	-
8.	Transport i gospodarka magazynowa	max. 10 %	-
9.	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	max. 0 %	-
10.	Informacja i komunikacja	max. 0 %	-
11.	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	max. 0 %	-
12.	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	max. 0 %	-
13.	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	max. 0 %	-
14.	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	max. 0 %	-
15.	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	max. 5 %	-
16.	Edukacja	max. 0 %	-
17.	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	max. 0 %	-
18.	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	max. 0 %	-
19.	Pozostała działalność usługowa	max. 15 %	-
20.	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	max. 0 %	-

21.	Organizacje i zespoły eksterytorialne	max. 0 %	-
II. 6	Wskaźniki koncentracji tego samego rodzaju zabezpieczenia otrzymanego lub zabezpieczenia dostarczonego przez tego samego dostawcę		
1.	Blokada środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych	max. 1 %	-
2.	Gwarancja	max. 1 %	-
3.	Hipoteka na nieruchomości mieszkalnej	max. 10 %	-
4.	Hipoteka pozostała	max. 90 %	-
5.	Kaucja	max. 1 %	-
6.	Poręczenie według prawa cywilnego	max. 10 %	-
7.	Przelew (cesja) wierzytelności	max. 10 %	-
8.	Przewłaszczenie na zabezpieczenie	max. 2 %	-
9.	Przystąpienie do długu	max. 1 %	-
10.	Ubezpieczenie kredytu przez towarzystwo ubezpieczeniowe	max. 3 %	-
11.	Weksel własny i poręczenie wekslowe (awal)	max. 10 %	-
12.	Zastaw rejestrowy	max. 15 %	-
13.	Pozostałe zabezpieczenia	max. 5 %	-
II. 7	Wskaźniki ograniczające ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych		
1.	Udział detalicznych ekspozycji kredytowych w portfelu kredytowym wg wartości nominalnej	max. 15 %	-
2.	Detaliczne ekspozycje kredytowe zagrożone – wg wartości nominalnej / detaliczne ekspozycje kredytowe ogółem – wg wartości nominalnej	max. 1 %	-
3.	Wskaźnik DtI	max. 65 %	-
4.	Wskaźniki struktury produktowej portfela detalicznych ekspozycji kredytowych – wg wartości nominalnej		
1.	Udział kredytów w ROR	max. 20 %	-
2.	Udział kredytów gotówkowych	max. 85 %	-
3.	Udział kredytów na cele konsumpcyjne - gotówkowe, sezonowe, na zakup pojazdów	max. 2 %	-
4.	Udział kredytów na cele konsumpcyjne - ratalne	max. 1 %	-
6.	Udział kredytów udzielonych na nieruchomości mieszkaniowe	max. 3 %	-
10.	Udział kredytów udzielonych na pozostałe cele	max. 2 %	-
III	Limity koncentracji należności jako procent kapitału uznanego		
1.	Limity ekspozycji Instytucja nie przyjmuje na siebie ekspozycji wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość po uwzględnieniu skutku ograniczenia ryzyka kredytowego zgodnie z art. 399–403 przekracza 25 % wartości jej uznanego kapitału.	max. 25 %	max. 25 % (art. 395 Rozporządzenie CRR)
2.	Zaangażowanie wobec jednej jednostki samorządu terytorialnego – 20% zaangażowania wobec jednostki samorządu terytorialnego	max. 20 %	max. 25 % (art.395 ust. 1 – art. 400 ust. 2 lit. b Rozporządzenie CRR)
3.	Duża ekspozycja	= < 10 %	= < 10 % (art. 392 Rozporządzenie CRR)
3.	Suma dużych (ekspozycji) zaangażowań Banku wobec jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, równe lub przekraczające 10% kapitału uznanego Banku	max. 400 %	-
4.	Suma kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych lub poręczeń udzielonych członkom zarządu albo rady nadzorczej lub	max. 25 %	max. 25 % kapitału

	osobom zajmującym kierownicze stanowiska w banku (art. 79a ust. 1 Prawa bankowego) oraz podmiotom powiązanim z nimi kapitałowo i organizacyjnie (art. 79a ust. 3)		podstawowego Tier I (art. 79a, ust. 4 i art. 79c Prawa bankowego)
	Znaczy pakiet akcji	= < 10 %	= < 10 % (art. 4 ust 1 (36) Rozporządzenie CRR)
	Znaczne zaangażowanie kapitałowe	= < 10 %	(= < 15 % art. 89 Rozporządzenie CRR)
5.	Suma znacznych zaangażowań kapitałowych	max. 50 %	max. 60 % (art. 89 Rozporządzenie CRR)
6.	Zaangażowanie wobec innego banku krajowego, instytucji kredytowej, banku zagranicznego, lub grupy podmiotów powiązanych organizacyjnie lub kapitałowo, składającej się co najmniej z jednego banku, z wyłączeniem zaangażowań w Banku Zrzeszającym.	max. 100 %	max. 100 % (art. 395 ust 1 Rozporządzenie CRR)

- Powyższe limity ostrożnościowe uwzględniają całościowe narażenie Banku na ryzyko kredytowe z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych.
- Oprócz powyższych wskaźników podlegających limitowaniu ostrożnościowemu, Bank analizuje następujące wskaźniki:

I	Wskaźniki jakości portfela kredytowego pod względem klas ryzyka – wg wartości nominalnej
1.	Udział kredytów i pożyczek normalnych w kredytach i pożyczkach ogółem – wg wartości nominalnej
2.	Udział kredytów i pożyczek pod obserwacją w kredytach i pożyczkach ogółem – wg wartości nominalnej
3.	Udział kredytów i pożyczek zagrożonych w kredytach i pożyczkach ogółem – wg wartości nominalnej
4.	Udział kredytów i pożyczek poniżej standardu w kredytach i pożyczkach ogółem – wg wartości nominalnej
5.	Udział kredytów i pożyczek wątpliwych w kredytach i pożyczkach ogółem – wg wartości nominalnej
6.	Udział kredytów i pożyczek straconych w kredytach i pożyczkach ogółem – wg wartości nominalnej
II	Wskaźniki jakości portfela kredytowego wg grup podmiotów sektora niefinansowego
1.	Wskaźnik ryzyka należności od sektora niefinansowego ogółem
2.	Wskaźnik ryzyka w grupie należności od przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni
3.	Wskaźnik ryzyka w grupie należności od rolników indywidualnych
4.	Wskaźnik ryzyka w grupie należności od przedsiębiorstw indywidualnych
5.	Wskaźnik ryzyka w grupie należności od osób prywatnych

6.	Wskaźnik ryzyka w grupie należności od instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych
III	Wskaźniki jakości portfela kredytowego wg produktów
1.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów w rachunkach bieżących
2.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów w ROR
3.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów gotówkowych
4.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów udzielonych na cele konsumpcyjne - gotówkowe, sezonowe, na zakup pojazdów
5.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów udzielonych na cele konsumpcyjne - ratalne
6.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów obrotowych
7.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów inwestycyjnych
8.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów na nieruchomości mieszkaniowe
9.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów na nieruchomości
10.	Wskaźnik ryzyka należności z tytułu kredytów udzielonych na pozostałe cele

§ 10

1. Wewnętrzne limity ostrożnościowe określone są w oparciu o regulacje nadzorcze, Strategię oraz planowanymi działaniami określonymi w planie operacyjnym (rocznym) Banku.
2. Wewnętrzne limity ostrożnościowe ustala, weryfikuje i zatwierdza Zarząd Banku na podstawie analiz ze Stanowiska ds. Ryzyka
3. Wysokość limitów ostrożnościowych musi być dostosowana do akceptowanego przez Radę Nadzorczą ogólnego poziomu ryzyka zawartego w Strategii i Planie operacyjnym Banku.
4. Zarząd Banku po zatwierdzeniu limitów ostrożnościowych, przedstawia je do akceptacji Radzie Nadzorczej.
5. W sytuacji, gdy Bank dokonuje istotnych zmian w skali lub zakresie swojej działalności, lub gdy zachodzą istotne zmiany uwarunkowań rynkowych, dokonywana jest weryfikacja istniejących wewnętrznych limitów ostrożnościowych (nie rzadziej jednak niż raz w roku).

§ 11

1. W przypadku przekroczenia ustanowionych limitów, Stanowisko ds. Ryzyka informuje Zarząd Banku o stopniu przekroczenia limitu, przedstawiając jednocześnie wyjaśnienie przyczyn tego przekroczenia.
2. W razie, gdy przekroczenie limitu stanowi do 10% dopuszczalnego limitu, i według sporządzonej analizy sytuacja ta nie wpływa znacząco na zagrożenie bieżącej i przyszłej sytuacji pod względem ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych oraz wyników finansowych Banku, Zarząd Banku może podjąć decyzję o dopuszczalności tego przekroczenia w określonym okresie czasowym, niemniej winny być podejmowane działania mające na celu niedopuszczenia do dalszego wzrostu poziomu ryzyka; podejmowane w tym okresie decyzje winny dążyć do obniżenia potencjalnego poziomu ryzyka, mieszczącego się w obowiązujących limitach.
3. W przypadku znacznego przekroczenia obowiązujących limitów – powyżej 10% dopuszczalnego limitu - Zarząd Banku podejmuje działania, zmierzające do redukcji potencjalnego poziomu ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych; decyzje te, w zależności od rodzaju przyjętego limitu,

winy dotyczyć:

- 1) dywersyfikacji portfela kredytowego pod względem podmiotowym, produktowym, branżowym oraz zabezpieczeń otrzymanych,
 - 2) wzmocnienia kryteriów oceny zdolności kredytowej, oraz zwiększenia częstotliwości monitorowania efektów działań windykacyjnych w przypadku przekroczenia limitu dotyczącego udziału kredytów i pożyczek zagrożonych w kredytach i pożyczkach ogółem.
4. W przypadku przekroczenia limitów ostrożnościowych dotyczących norm ostrożnościowych określonych przepisami obowiązującego prawa, winny być podejmowane działania zmierzające do bezwzględnego nie przekroczenia tych limitów i norm ostrożnościowych.

Rozdział VI Działania ograniczające ryzyko kredytowe z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych Banku

§ 12

W celu ograniczania ryzyka kredytowego, w Banku podejmowane są następujące działania:

- 1) określenie polityki kredytowej (rodzaju udzielanych kredytów, pożądaných rodzajów kredytobiorców, rodzaju przyjmowanych zabezpieczeń itp.);
- 2) dywersyfikacja portfela kredytowego pod względem: branży działalności, klienta, rodzaju zabezpieczenia kredytu, okresu zapadalności, rodzaju produktu kredytowego;
- 3) efektywna ocena zdolności kredytowej na etapie rozpatrywania wniosku i w trakcie trwania umowy;
- 4) skuteczna restrukturyzacja i windykacja należności zagrożonych;
- 5) rzetelny przegląd wszystkich należności i innych aktywów oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych oraz właściwa ich klasyfikacja.

Rozdział VII Kontrola ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych

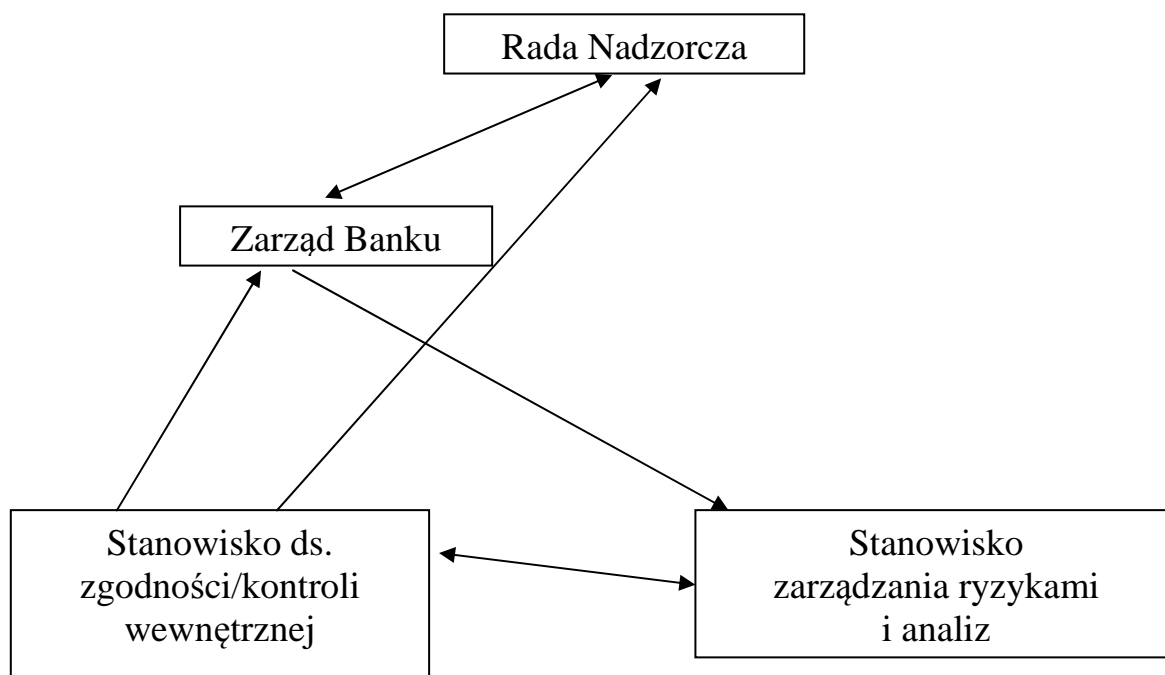
§ 13

1. Kontrola ryzyka kredytowego przeprowadzana jest w oparciu o szczegółowe regulacje dotyczące kontroli obowiązujące w Banku.
2. Kontrolę ryzyka kredytowego przeprowadza przełożony w stosunku do nadzorowanych pracowników oraz komórka ds. zgodności/kontroli wewnętrznej.
3. Celem kontroli ryzyka kredytowego jest:
 - a) ustalenie, czy przyjęte regulacje dotyczące ryzyka kredytowego są wprowadzane w życie, przestrzegane oraz czy decyzje podejmowane na ich podstawie są właściwie realizowane przez wszystkie jednostki i komórki organizacyjne Banku,
 - b) ocena, czy przyjęte regulacje spełniają następujące warunki:
 - zawierają efektywne procedury,
 - zapewniają właściwy przepływ informacji i szybkie podejmowanie decyzji,
 - c) kontrola działalności w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym:

- badanie prawidłowości realizacji zadań, wynikających z przyjętych procedur, organizacji pracy, efektywności działania i prawidłowości podejmowania decyzji przez upoważnionych pracowników,
 - ustalanie przyczyn i skutków występujących nieprawidłowości,
 - zabezpieczanie przed powstawaniem nieprawidłowości,
 - ocena kierownictwa Banku w zakresie przestrzegania ostrożnościowej praktyki bankowej i stosownych regulacji.
4. W przypadku wykrycia nieprawidłowości przez system kontroli wewnętrznej zarząd banku podejmuje odpowiednie działania w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w tym określone środki naprawcze i dyscyplinujące.

Załącznik nr 1

Schemat organizacyjny zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych w Banku Spółdzielczym w Wąsewie

Załącznik nr 2
do Uchwały Zarządu nr 18/2017 z dnia 31.03.2017 r.

Załącznik nr 2
do Uchwały Rady Nadzorczej nr 21/2017 z dnia 27.04.2017 r.

Polityka zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w Banku Spółdzielczym w Wąsewie

Wąsewo, marzec 2017 roku

Spis treści

Rozdział I	Cele i zasady ogólne polityki zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie	3
Rozdział II	Źródła występowania ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie	4
Rozdział III	Organizacja procesu zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.....	5
Rozdział IV	Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie	7
Rozdział V	Instrumenty zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz system limitów wewnętrznych (apetyt na ryzyko)	9
Rozdział VI	Działania ograniczające ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie	10
Rozdział VII	Kontrola ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie	11
Załącznik nr 1:	Schemat organizacyjny zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w Banku Spółdzielczym w Wąsewie	

Rozdział I Cele i zasady ogólne polityki zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

§ 1

1. **Polityka zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie** zwana dalej **Polityką**, określa zasady zarządzania tym ryzykiem i jest spójna ze Strategią Banku oraz wynika z uwarunkowań związanych ze strukturą organizacyjną Banku.
2. Zawarte w Polityce uregulowania są zgodne z postanowieniami ustawy **Prawo Bankowe** oraz z uchwałami i rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego, a w szczególności z uwzględnieniem „**Rekomendacji S**” Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie, a także Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach.

§ 2

1. Celem zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie jest zapewnienie bezpiecznej i efektywnej działalności Banku w długoterminowej perspektywie, z uwzględnieniem wrażliwości na zmiany warunków otoczenia oraz oddziaływania na poziom ryzyka.
2. Celem zarządzania jest również utrzymanie założonego w strategii oraz planie operacyjnym poziomu wyniku finansowego oraz posiadanie funduszy własnych adekwatnych do rodzaju i rozmiarów prowadzonej działalności.
3. Głównymi celami rozwoju portfela ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie jest:
 - zapewnienie niskiego udziału kredytów zagrożonych w portfelu tych ekspozycji,
 - utrzymanie udziału ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w portfelu kredytowym zgodnie z przyjętymi limitami ostrożnościowymi określonymi § 9.
4. Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie to proces kształtowania struktury ilościowej i jakościowej (zróznicowanie portfela tych ekspozycji), w celu osiągnięcia optymalnego wyniku przy równoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa Banku, jak również uniknięcia pośrednich i bezpośrednich strat wynikających z nieadekwatności lub błędów procesów, ludzi i systemów lub przyczyn zewnętrznych.
5. Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie jest procesem ciągłym, który umożliwia zminimalizowanie zagrożeń występujących w działalności Banku oraz dostarcza informacji o portfelu kredytowym, które umożliwią kierownictwu podjęcie ostrożnościowych decyzji dotyczących działalności Banku.
6. System zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie Banku składa się z trzech niezależnych poziomów:

- a) Zarządzania działalnością operacyjną Banku,
 - b) Monitorowanie tego ryzyka przez **Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz**
 - c) Kontrola ryzyka kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych poprzez komórkę ds. zgodności/komórkę kontroli wewnętrznej lub komórkę audytu wewnętrznego banku zrzeszającego zarządzającego systemem ochrony.
7. Założenia prowadzonej polityki (apetyt na ryzyko) są określone w systemie stosowanych wskaźników oraz przyjętych limitów ostrożnościowych.

§ 3

1. Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie ma całościowy i skonsolidowany charakter zarządzania, co oznacza uwzględnienie wszystkich istotnych dla Banku zagrożeń dotyczących tych ryzyk i zależności między nimi.
2. Bank stosuje zasadę rozdzielenia funkcji związanych z pozyskiwaniem klienta i sprzedażą produktów od bezpośredniej analizy wniosków kredytowych, oceny ryzyka i podejmowania decyzji kredytowych oraz monitorowania ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w czasie ich trwania.
3. Bank dąży do odpowiedniej dywersyfikacji portfela ekspozycji kredytowych poprzez ustalanie oczekiwanej struktury tego portfela i dostosowanie do niej limitów, które określone zostały w „**Polityce zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych**”.

Rozdział II Źródła występowania ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

§ 4

Do głównych źródeł występowania ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w Banku zalicza się:

- 1) Nieadekwatne zarządzanie aktywami,
- 2) Nieracjonalne rozbudowywanie portfela ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w pogoni za zyskiem lub w celu powiększenia obliża kredytowego w warunkach dużej konkurencji (udzielanie kredytów niskoprocentowanych, bez adekwatnego zabezpieczenia),
- 3) Pogorszenie się koniunktury gospodarczej kraju,
- 4) Pogorszenie sytuacji ekonomiczno – finansowej kredytobiorców,
- 5) Pogorszenie się portfela zabezpieczeń otrzymanych,
- 6) Zbyt niski poziom zabezpieczeń w stosunku do wartości ekspozycji,
- 7) Brak lub niespójne procedury,
- 8) Nieprawidłowości procesu kredytowania:

- a) nie przestrzeganie istniejących procedur,
 - b) nierzetelna ocena zdolności kredytowej klienta,
 - c) nadużycia osób „wewnętrznych”, właścicieli oraz podmiotów powiązanych kapitałowo i organizacyjnie, wykorzystujących swoje stanowiska (pozycje) dla pozyskania środków z Banku w postaci nieuzasadnionych (obciążonych ryzykiem większym niż standardowo akceptowane przez Bank) kredytów lub zawierania innych niestandardowych (na korzystniejszych warunkach) transakcji,
 - d) brak nadzoru (monitorowania sytuacji kontrahenta) podczas trwania umowy,
 - e) nie identyfikowanie ekspozycji kredytowych, które wymagają podjęcia działań minimalizujących potencjalne straty na wczesnym etapie pogarszania jakości,
- 9) Ryzyko prawne,
 - 10) Ryzyko koncentracji,
 - 11) Ryzyko niedotrzymania terminów spłat ekspozycji kredytowych.
 - 12) Wyłudzenia.

Rozdział III Organizacja procesu zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

§ 5

W procesie zarządzania ryzykiem w Banku uczestniczą:

1) Rada Nadzorcza Banku:

- a) nadzoruje realizację polityki zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- b) sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem w Banku systemu zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, w tym przyjętych zasad polityki zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- c) zatwierdza Strategię zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w Banku, Strategię rozwoju Banku, Strategię zarządzania funduszami Banku oraz poziom tolerancji na ryzyko kredytowe z uwzględnieniem ryzyka oraz poziom tolerancji na ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, a także nadzoruje ich przestrzeganie.
- d) pełni funkcję kontrolną w odniesieniu do zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie podejmowanym przez Bank.

2) Zarząd Banku:

- a) odpowiada za stworzenie skutecznego systemu zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz za realizację **Strategii Banku** w zakresie tego ryzyka, a także sprawuje nadzór nad efektywnym procesem zarządzania tym ryzykiem,

- b) sprawuje kontrolę nad stworzeniem odpowiedniego systemu raportowania dla Zarządu oraz Rady Nadzorczej Banku. System raportowania ma ujednoliczoną formę i jest określony w załączniku nr.2 – „Wykaz raportów dotyczących ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie” do Zasad identyfikacji, pomiaru i monitorowania ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
 - c) odpowiada za dostosowanie rodzajów i wielkości ryzyka oraz procesu zarządzania do akceptowanego przez Radę Nadzorczą poziomu ryzyka oraz za właściwe sformalizowanie i zaawansowanie tego procesu,
 - d) odpowiada za przydzielenie adekwatnych środków technicznych (zapewniających sprawne gromadzenie i przetwarzanie informacji dla celów zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, oraz dobór personelu do zarządzania tym ryzykiem,
 - e) przeprowadza (nie rzadziej niż raz w roku) przeglądy procedur dotyczących ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz ocenia mechanizmy kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania ryzykiem, wprowadzając w razie potrzeby (w razie poważnych zmian profilu działalności Banku, zmiany obowiązujących przepisów prawa, lub zasadniczych zmian sytuacji rynkowej) niezbędne korekty i udoskonalenia,
 - f) informuje Radę Nadzorczą o wynikach dokonanej oceny i weryfikacji.
 - g) Zarząd Banku zarządza ryzykiem w Banku w ramach przypisanych mu obowiązków, oraz na poziomie działalności operacyjnej i poziomie zarządzania ryzyka kredytowego z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych przez pracowników na specjalnie powołanych do tego stanowiskach lub komórkach organizacyjnych – **Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz**.
- 3) **Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz**, które:
- a) opiniuje projekt **Strategii Banku** oraz politykę zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w zakresie systemu limitów wewnętrznych Banku dotyczących tego ryzyka (apetyt na ryzyko),
 - b) monitoruje i analizuje poziom ryzyka występującego w Banku,
 - c) analizuje wpływ obecnej i przyszłej sytuacji na rynku usług bankowych i sytuacji ogólnogospodarczej na ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.
- 4) **Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz** jako **Komórka monitorująca** – odpowiada za:
- a) opracowanie polityki zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
 - b) monitorowanie przestrzegania akceptowanego poziomu tych ryzyk,
 - c) identyfikację zagrożeń mających wpływ na ryzyko Banku oraz dokonuje pomiaru i kontroli ryzyka, zgodnie z regulacjami przyjętymi przez Radę Nadzorczą i Zarząd Banku,

- d) wydawanie rekomendacji mających na celu właściwe kształtowanie poziomu ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie Banku,
 - e) raportowanie w zakresie poziomu ryzyka dla Zarządu i Rady Nadzorczej.
 - f) uczestniczenie w opracowaniu **Strategii Banku** w części dotyczącej ryzyka ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
 - g) uczestniczenie w opracowaniu Planu operacyjnego w części dotyczącej ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.
- 5) **Komórka zarządzająca** - odpowiada za:
- a) poprawność dokonanej analizy zdolności kredytowej i wydanie odpowiedniej propozycji decyzji kredytowej - w Banku wykonuje to **Weryfikator**,
 - b) proces monitoringu ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie- w Banku wykonuje to **Stanowisko do spraw Monitoringu Kredytowego**,
 - c) ocenę zabezpieczeń i propozycję klasyfikacji ekspozycji kredytowych - w Banku wykonuje to **Stanowisko do spraw Monitoringu Kredytowego**,
 - d) badanie terminowości spłaty ekspozycji kredytowych oraz ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców - w Banku wykonuje to **Stanowisko do spraw Monitoringu Kredytowego**.

§ 6

Pracownicy Banku uczestniczący w procesie kredytowania ponoszą odpowiedzialność za decyzje kredytowe, które wpływają na jakość portfela kredytowego i powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz wiedzę umożliwiającą m.in. :

- 1) identyfikowanie, mierzenie i kontrolowanie ryzyka występującego w portfelu kredytowym,
- 2) rzetelną ocenę zdolności kredytowej klientów,
- 3) umiejętną ocenę możliwości kredytowania,
- 4) prowadzenie właściwego monitoringu zabezpieczeń i sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców i utrzymywanie z nimi stałej współpracy,
- 5) badanie terminowości spłaty kredytów,
- 6) przestrzeganie stosownych przepisów oraz wprowadzanie w życie polityki zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

Rozdział IV Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

§ 7

1. Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie Banku jest dokonywane w dwóch płaszczyznach:

- a) ryzyka pojedynczej transakcji kredytowej,
 - b) ryzyka portfela kredytowego.
2. Ryzyko pojedynczej transakcji kredytowej zależy od kwoty kredytu, jego przeznaczenia, czasu kredytowania oraz prawdopodobieństwa braku jego spłaty.
3. Przyjmuje się zasadę, że sposób oceny zdolności kredytowej i ryzyka kredytowego dla ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie jest taki sam, jak dla ekspozycji niebędących tymi ekspozycjami. Jest to zawarte w odpowiednich regulacjach kredytowych, tj. m.in:
- a) Procedury dotyczące kredytowania działalności gospodarczej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - b) Procedury dotyczące kredytowania działalności rolniczej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - c) Instrukcja kredytowania osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - d) Instrukcja Metodyka oceny zdolności kredytowej osób fizycznych w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - e) Instrukcji monitoringu ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń oraz klasyfikacji i tworzenia rezerw celowych w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - f) Instrukcją prawnych form zabezpieczenia wierzytelności w Banku Spółdzielczym w Wąsewie,
 - g) Instrukcja zarządzania wierzytelnościami trudnymi w Banku Spółdzielczym w Wąsewie.
4. Ryzyko portfela kredytowego zależne jest od ryzyka pojedynczych kredytów i współzależności między pojedynczymi kredytobiorcami; im mniejsza jest ta wzajemna zależność tym mniejsze jest ryzyko wystąpienia sytuacji, w której czynniki powodujące niespłacenie jednego kredytu będą również wpływały na niespłacenie innych kredytów przez kredytobiorców.

§ 8

1. Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w odniesieniu do pojedynczej transakcji kredytowej obejmuje:
 1. stosowanie standardów kredytowych przy uwzględnieniu rodzaju produktu kredytowego, przy czym standardy kredytowe to określone zasady kredytowania i normy zawarte w odpowiednich regulacjach kredytowych,
 2. ograniczanie wysokości kredytu poprzez jednostkowe limity zaangażowań,

3. badanie terminowości spłat kredytów, ocenę sytuacji ekonomiczno – finansowej kredytobiorców oraz ocenę przyjętych zabezpieczeń,
 4. przegląd ekspozycji kredytowych i tworzenie rezerw celowych,
 5. windykację i nadzór nad kredytami zagrożonymi,
 6. monitoring kredytowy,
 7. kontrolę kredytową.
2. Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w odniesieniu do portfela kredytowego (którego są częścią) przeprowadzane jest za pomocą:
- a) monitorowania i raportowania czynników związanych z możliwością zbyt dużego zaangażowania Banku:
 - wobec pojedynczych podmiotów oraz podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
 - w tę samą branżę,
 - w ten sam produkt kredytowy,
 - w ten sam rodzaj zabezpieczenia,

Limity ostrożnościowe dotyczące powyższych koncentracji zostały określone w „Polityce zarządzania ryzykiem kredytowym z uwzględnieniem ryzyka koncentracji oraz ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych”.
 - b) monitorowania i raportowania ekspozycji na ryzyko kredytowe według klas ryzyka,
 - c) monitorowania ekspozycji kredytowych zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka,
3. Bank wydziela z całego portfela ekspozycji kredytowych dwie grupy kredytów stanowiących ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie:
- a) kredyty zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach mieszkalnych,
 - b) kredyty zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach komercyjnych.
4. Podstawą zarządzania stopami procentowymi ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie jest przyjmowanie zmiennej stopy procentowej uzależnionej od decyzji Zarządu.

Rozdział V Instrumenty zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz system limitów wewnętrznych (apetyt na ryzyko)

§ 9

1. Do instrumentów zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie Banku należą analiza wskaźnikowa oraz wewnętrzne limity ostrożnościowe

ograniczające te ryzyka:

Lp.	Wyszczególnienie	Limit ustalony dla Banku
I	Wskaźniki ograniczające ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie	
1.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 80 %
2.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach mieszkaniowych – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 10 %
3.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach komercyjnych – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 70 %
4.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach mieszkaniowych – zagrożone – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 1 %
5.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach komercyjnych – zagrożone – wg wartości nominalnej / Kredyty i pożyczki – wg wartości nominalnej	max. 4 %
II	Wskaźnik DtI	
1.	Wskaźnik DtI dla ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie na nieruchomościach mieszkalnych	max. 65 %
2.	Wskaźnik DtI dla ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie na nieruchomościach komercyjnych	max. 65 %
III	Wskaźniki ograniczające ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie dotyczące wskaźników LtV	
1.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach mieszkaniowych (bez względu na termin trwania umowy)	max. 80 %
2.	Ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach komercyjnych (bez względu na termin trwania umowy)	max. 75 %
IV	Maksymalny okres kredytowania	
1.	Maksymalny okres kredytowania (wg pierwotnego terminu zapadalności) dla ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie na nieruchomościach mieszkalnych	max. 25 lat
2.	Maksymalny okres kredytowania (wg pierwotnego terminu zapadalności) dla ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie na nieruchomościach komercyjnych	max. 25 lat
VI	Maksymalnego poziomu ekspozycji wobec klienta	
1.	Maksymalny poziom ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie dla jednego podmiotu (klienta) lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie	max. 25 % funduszy własnych Banku

Analizie podlega także **struktura ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie dotycząca wskaźników LtV** (w tys. zł)

Dla ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach mieszkaniowych :

wartość wskaźnika LtV w momencie udzielenia kredytu nie powinna przekraczać poziomu:

- a) 80 % lub,
- b) 90% w przypadku, gdy część ekspozycji przekraczająca 80% LtV jest odpowiednio ubezpieczona, lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP.

Dla ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach komercyjnych

wartość wskaźnika LtV w momencie udzielenia kredytu nie powinna przekraczać poziomu:

- a) 75% lub,
- b) 80% w przypadku, gdy część ekspozycji przekraczająca 75% LtV jest odpowiednio ubezpieczona, lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP.

W związku z powyższym w tej kategorii kredytów bezwzględny poziom wskaźnika LtV wynosi maksymalnie 75 % i nie ma okresów przejściowych zacieśniających odgórnie kwestie udzielania tego rodzaju kredytów.

2. Maksymalna wartość pojedynczej ekspozycji kredytowej zabezpieczonej hipotecznie nie może przekroczyć 25 % funduszy własnych Banku.
3. Powyższe limity ostrożnościowe uwzględniają całościowe narażenie Banku na ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

§ 10

1. Wewnętrzne limity ostrożnościowe określone są w oparciu o regulacje nadzorcze, Strategię oraz Plan finansowy Banku.
2. Wewnętrzne limity ostrożnościowe ustala, weryfikuje i zatwierdza Zarząd Banku na podstawie analiz oraz konsultacji ze **Stanowiskiem zarządzania ryzykami i analiz**.
3. Wysokość limitów ostrożnościowych musi być dostosowana do akceptowanego przez Radę Nadzorczą ogólnego poziomu ryzyka zawartego w Strategii i Planie finansowym Banku.
4. Zarząd Banku po zatwierdzeniu limitów ostrożnościowych, przedstawia je do akceptacji Radzie Nadzorczej.
5. W sytuacji, gdy Bank dokonuje istotnych zmian w skali lub zakresie swojej działalności, lub gdy zachodzą istotne zmiany uwarunkowań rynkowych, dokonywana jest weryfikacja istniejących wewnętrznych limitów ostrożnościowych (nie rzadziej jednak niż raz w roku).

§ 11

1. W przypadku przekroczenia ustanowionych limitów, **Stanowisko zarządzania ryzykami i analiz** informuje Zarząd Banku (członka Zarządu) o stopniu przekroczenia limitu, przedstawiając jednocześnie wyjaśnienie przyczyn tego przekroczenia.
2. W razie, gdy przekroczenie limitu stanowi do 10% dopuszczalnego limitu, i według sporządzonej analizy sytuacja ta nie wpływa znacząco na zagrożenie bieżącej i przyszłej sytuacji pod względem ryzyka ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie oraz wyników finansowych Banku, Zarząd Banku (członek Zarządu) może podjąć decyzję o dopuszczalności tego przekroczenia w określonym okresie czasowym, niemniej winny być podejmowane działania mające na celu niedopuszczenia do dalszego wzrostu poziomu ryzyka; podejmowane w tym okresie decyzje winny dążyć do obniżenia potencjalnego poziomu ryzyka, mieszczącego się w obowiązujących limitach.
3. W przypadku znacznego przekroczenia obowiązujących limitów – powyżej 10% dopuszczalnego limitu - Zarząd Banku (członek Zarządu) podejmuje działania, zmierzające do redukcji potencjalnego poziomu ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie; decyzje te, w zależności od rodzaju przyjętego limitu, winny dotyczyć:
 - 1) ograniczania zaangażowań Banku w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie,
 - 2) dywersyfikacji struktury produktowej ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie,
 - 3) wzmocnienia kryteriów oceny zdolności kredytowej, oraz zwiększenia częstotliwości monitorowania efektów działań windykacyjnych w przypadku przekroczenia limitów dotyczących udziału kredytów zagrożonych dla poszczególnych produktów ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w stosunku do kredytów i pożyczek ogółem.

Rozdział VI Działania ograniczające ryzyko ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

§ 12

W celu ograniczania ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, w Banku podejmowane są następujące działania:

- 1) określenie polityki w tym zakresie (rodzaju udzielanych kredytów, pożądanych rodzajów kredytobiorców, rodzaju przyjmowanych zabezpieczeń itp.);
- 2) dywersyfikacja ekspozycji kredytowych pod względem: branży działalności, klienta, rodzaju zabezpieczenia kredytu, rodzaju produktu kredytowego;
- 3) efektywna ocena zdolności kredytowej na etapie rozpatrywania wniosku i w trakcie trwania umowy;
- 4) skuteczna restrukturyzacja i windykacja należności zagrożonych;
- 5) rzetelny przegląd wszystkich ekspozycji kredytowych oraz właściwa ich klasyfikacja.

Rozdział VII Kontrola ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

§ 13

1. Kontrola ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przeprowadzana jest w oparciu o szczegółowe regulacje dotyczące kontroli obowiązujące w Banku.
2. Kontrolę ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przeprowadza przełożony w stosunku do nadzorowanych pracowników oraz komórka ds. zgodności.
3. Celem kontroli jest:
 - a) ustalenie, czy przyjęte regulacje dotyczące ryzyka ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie są wprowadzane w życie, przestrzegane oraz czy decyzje podejmowane na ich podstawie są właściwie realizowane przez wszystkie jednostki i komórki organizacyjne Banku,
 - b) ocena, czy przyjęte regulacje spełniają następujące warunki:
 - zawierają efektywne procedury,
 - zapewniają właściwy przepływ informacji i szybkie podejmowanie decyzji,
 - c) kontrola działalności w zakresie zarządzania ryzykami, w tym:
 - badanie prawidłowości realizacji zadań, wynikających z przyjętych procedur, organizacji pracy, efektywności działania i prawidłowości podejmowania decyzji przez upoważnionych pracowników,
 - ustalanie przyczyn i skutków występujących nieprawidłowości,
 - zabezpieczanie przed powstawaniem nieprawidłowości,
 - ocena kierownictwa Banku w zakresie przestrzegania ostrożnościowej praktyki bankowej i stosownych regulacji.
4. W przypadku wykrycia nieprawidłowości przez system kontroli wewnętrznej zarząd banku podejmuje odpowiednie działania w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w tym określone środki naprawcze i dyscyplinujące.

**Schemat organizacyjny zarządzania ryzykiem ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie
w Banku Spółdzielczym w Wąsewie**

